ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ PIETER VERLOREN VAN THEMAAT ΠΟΥ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1982 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Εἰσαγωγή

Μέ τίς προκείμενες συνεκδικαζόμενες ὑποθέσεις τό Δικαστήριο ἀντιμετωπίζει γιά μία ἀκόμη φορά τήν περίπλοκη νομική πραγματικότητα τῆς ἀγρο-νομισματικῆς πολιτικῆς τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων. Τό πλῆθος τῶν κανόνων καί τῶν κανονισμῶν, πού δικαιολογημένα οἱ προσφεύγουσες στίς παροῦσες ὑποθέσεις ἐχαρακτήρισαν, κατά τήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση, ὡς «λαβύρινθο», μέ ὑποχρεώνει νά ἀρχίσω τίς προτάσεις μου μέ τήν παράθεση τῶν κανόνων αὐτῶν.

2. Τό σύστημα τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν καί οἱ ἀντιπροσωπευτικές τιμές συναλλάγματος

Ἡ αἰτία τῆς διαφορᾶς αὐτῆς δύναται νά τοποθετηθεῖ στίς 4 Ἰουνίου 1973, ἡμερομηνία ἐνάρξεως ἰσχύος τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) 1112/73 τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1973 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/009, σ. 160), ὁ ὁποῖος τροποποίησε γιά τρίτη φορά τόν κανονισμό 974/71 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 12ης Μαΐου 1971, περί ὁρισμένων μέτρων συγκυριακῆς πολιτικῆς πού πρέπει νά ληφθοῦν στόν γεωργικό τομέα σάν συνέπεια τῆς προσωρινῆς διευρύνσεως τῶν περιθωρίων διακυμάνσεως τῶν νομισμάτων ὁρισμένων κρατῶν μελῶν (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/006, σ. 192). Ἡ τροποποίηση τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος μολονότι ἔχει τροποποιηθεῖ δώδεκα φορές δέν ἔχει δυστυχῶς δημοσιευθεῖ ὑπό κωδικοποιημένη μορφή, κατέστη ἀναγκαία διότι κατά τό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1973 ὅλα τά κράτη μέλη ἄφησαν τό νόμισμά τους νά διακυμαίνεται ἔναντι τοῦ δολλαρίου ΗΠΑ. Ἡ ἀποδέσμευση ἀπό τό δολλάριο ἐσήμαινε ὅτι ἡ σχέση μεταξύ τῶν νομισμάτων τῶν κρατῶν μελῶν καί τῆς λογιστικῆς μονάδος (ΛΜ), πού ἐχρησιμοποιεῖτο στήν κοινή γεωργική πολιτική κατέστη πλήρως ἀνεξάρτητη. Μετά τήν ἀποδέσμευση τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά δέν ἐδικαιολογοῦντο πλέον ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ πραγματικές τιμές συναλλάγματος δέν ἀντιστοιχοῦσαν μέ τίς ἐπίσημες ἰσοτιμίες τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου (ΔΝΤ) καί ἐν συνεχεία μέ τίς κεντρικές τιμές ἔναντι τοῦ δολλαρίου (ὅπως εἶχαν καθορισθεῖ μέ τή συμφωνία Smithsonian) βάσει τῶν ὁποίων οἱ λογιστικές μονάδες μετετρέποντο σέ ἐθνικό νόμισμα. Μέ τήν ἀποδέσμευση ἀπό τό δολλάριο ἐξέλειπε ἡ δικαιολογία περαιτέρω ἐφαρμογῆς τῶν παλαιῶν ἰσοτιμιῶν, πού ἐβασίζοντο στήν σχέση δολλαρίου — χρυσοῦ, γιά κάθε πρακτικό σκοπό. Τό ἐπιχείρημα ὅτι γιά πολλούς λόγους τά κράτη μέλη δέν ἐπιθυμοῦσαν νά προσαρμόζουν τίς ἀντιπροσωπευτικές τιμές στόν ἀγροτικό τομέα πρός τίς πραγματικές ἰσοτιμίες ἐκέρδιζε ἔδαφος. Μέ τήν ἐξαφάνιση καί τῶν τελευταίων καταλοίπων συνδέσεως μέ τό δολλάριο καί τό παλαιό σύστημα σταθερῶν ἰσοτιμιῶν τοῦ Bretton Woods, οἱ ἀντιπροσωπευτικές ἤ «πράσινες» τιμές συναλλάγματος κατέστησαν πλήρως ἀνεξάρτητες, ὅπως ἀποδεικνύεται μεταξύ ἄλλων καί ἀπό τίς ἐτήσιες μαραθώνιες συναντήσεις τοῦ Συμβουλίου γιά τίς ἀγροτικές τιμές. Οἱ ἀντιπροσωπευτικές τιμές ἔχουν ἐξελιχθεῖ σέ μέσα συγκυριακῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς. Αὐτό καταδεικνύεται ἰδιαίτερα

1 — Μετάφραση ἀπό τά ὁλλανδικά.

άπό τό γεγονός ὅτι διαφέρουν ἀνάλογα μέ τόν τομέα, ὅπως πρωτίστως καταφαίνεται ἀπό τόν κανονισμό 878/77 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 26ης Ἀπριλίου 1977 (ΕΕ είδ. ἔκδ. 02/018, σ. 27). Ὁ χαρακτηρισμός τοῦ συστήματος τῶν τιμῶν συναλλάγματος στόν κοινοτικό ἀγροτικό τομέα ὡς συστήματος πολλαπλῶν τιμῶν συναλλάγματος εἶναι, ἐπομένως, πλήρως δικαιολογημένος. Ἡ ὕπαρξη ἀντιπροσωπευτικῶν τιμῶν συναλλάγματος πού διαφέρουν ἀνάλογα μέ τόν τομέα, τή χρονική περίοδο καί τό εἶδος τῆς συναλλαγῆς συνιστᾶ τό ὑπόβαθρο τῶν προδικαστικῶν ἐρωτημάτων πού ὑπεβλήθησαν στό Δικαστήριο.

3. Οἱ συνέπειες μεταβολῆς τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν τιμῶν συναλλάγματος

Ὅταν, ὅπως στήν περίπτωση τῆς κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς, τά δικαιώματα καί οἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἰδιωτῶν σέ σχέση μέ τίς ἀρχές πού εἶναι ἐπιφορτισμένες μέ τήν ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς αὐτῆς βασίζονται σέ τιμές καθορισμένες σέ λογιστικές μονάδες ἤ βάσει αὐτῶν, ἡ μεταβολή τῆς τιμῆς μετατροπῆς τῶν λογιστικῶν μονάδων σέ ἐθνικό νόμισμα δημιουργεῖ προβλήματα ἀσφαλείας τοῦ δικαίου. Ἀκόμη καί βάσει τοῦ συστήματος σταθερῶν τιμῶν συναλλάγματος προεβλέπετο, μέ τόν κανονισμό 1134 τοῦ Συμβουλίου τῆς 31ης Ἰουλίου 1968 (ΕΕ είδ. ἔκδ. 03/004, σ. 3), ἡ δυνατότης προσαρμογῆς τῶν προϋφισταμένων δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων. Τό ἄρθρο 4 τοῦ ἐν λόγω κανονισμοῦ προβλέπει τήν ὑποχρεωτική προσαρμογή, τό δέ ἄρθρο 6 καθορίζει τήν ἡμερομηνία πού λαμβάνεται ὑπ' ὄψη. Τό ἄρθρο 6 εἶναι διατυπωμένο ὡς ἑξῆς:

«Γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ παρόντος κανονισμοῦ, θεωρεῖται ὡς χρόνος πραγματοποιήσεως τῆς συναλλαγῆς ἡ ἡμερομηνία, κατά τήν ὁποία λαμβάνει χώρα ἡ γενεσιουργός αἰτία τῆς ἀπαιτήσεως πού ἀντιστοιχεῖ στό ποσό, τό ὁποῖο ἀφορᾶ τήν συναλλαγή αὐτή ὅπως ἡ γενεσιουργός αὐτή αἰτία καθορίζεται ἀπό κοινοτική ρύθμιση ἤ ἐλλείψει καί ἐν ἀναμονῇ τῶν ρυθμίσεων τοῦ ἐνδιαφερομένου κράτους μέλους.»

Τό ἄρθρο αὐτό ἀναφέρεται, ἐπομένως, στό γεγονός καί στό χρόνο πού πρέπει νά λαμβάνονται ὑπ' ὄψη γιά τήν μετατροπή. Στό γαλλικό κείμενο χρησιμοποιεῖται γιά τόν συνδυασμό αὐτόν [τοῦ γεγονότος καί τοῦ χρόνου] ὁ καλλίτερος ὅρος «fait générateur» (γενεσιουργός αἰτία).

«Fait générateur» δύναται νά εἶναι, ἐπί παραδείγματι, ἡ ἡμερομηνία εἰσαγωγῆς ἤ ἐξαγωγῆς, ἡ ἡμέρα κατά τήν ὁποία συνεπληρώθησαν οἱ τελωνειακές διατυπώσεις, κλπ. Ὁ προσδιορισμός τῆς «γενεσιουργοῦ αἰτίας» εἶναι ἰδιαίτερα ἀποφασιστικός ὅταν ἀφορᾶ, ἀφ' ἑνός, τίς ἔννομες σχέσεις πού καθορίζονται γιά μία ὁρισμένη περίοδο μέ τίς γεωργικές ἀρχές, ἐπί παραδείγματι, ὅταν οἱ ἐπιστροφές καί τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά καθορίζονται ἐκ τῶν προτέρων, καί ἀφ' ἑτέρου, τίς συχνές προσαρμογές τῶν τιμῶν μετατροπῆς. Οἱ γενικοί κανόνες πού περιλαμβάνονται στόν κανονισμό 1134/68 ἐφαρμόζονται ἐπίσης καί στό σύστημα ἀντιπροσωπευτικῶν τιμῶν πού χρησιμοποιοῦνται στό γεωργικό τομέα, ὅπως ὁρίζεται μέ τόν κανονισμό 878/77, τῆς 26ης Ἀπριλίου 1977, τόν ὁποῖο ἀνέφερα προηγουμένως. Τό ἄρθρο 4, παράγραφος 1, τοῦ ἐν λόγω κανονισμοῦ, ὅπως αὐτό τροποποιήθηκε μέ τόν κανονισμό 976/78 τοῦ Συμβουλίου (ΕΕ είδ. ἔκδ. 03/021, σ. 28), ὁρίζει ὅτι οἱ διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ 1134/68 εἶναι ἐφαρμοστέες, ἐνῶ οἱ παράγραφοι 2 καί 3 τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ περιλαμβάνουν εἰδικότερα διατάξεις ὡς πρός τούς κανόνες προσαρμογῆς:

«2. Ἐν τούτοις, τό ἄρθρο 4, παράγραφος 1, ἐδάφιο δεύτερο, τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 1134/68 δέν ἐφαρμόζεται, ἐκτός ἄν ἡ ἐφαρμογή τῶν νέων ἀντιπροσωπευτικῶν τιμῶν ὁδηγεῖ σέ μειονέκτημα γιά τόν ἐνδιαφερόμενο.

Δύναται νά ἀποφασισθεῖ, πρίν ἀπό τήν ἡμερομηνία ἐφαρμογῆς τῆς νέας τιμῆς, νά ἀντισταθμισθεῖ τό μειονέκτημα ἀπό

ένα κατάλληλο μέτρο. Σέ αὐτή τήν περίπτωση, δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἀκύρωση τοῦ ἐκ τῶν προτέρων καθορισμοῦ καί τοῦ πιστοποιητικοῦ ἤ τίτλου πού βεβαιώνει.

3. Σύμφωνα μέ τήν διαδικασία πού προβλέπεται στό ἄρθρο 5, δύναται νά ἀποφασισθεῖ παρέκκλιση ἀπό τίς διατάξεις, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στήν παράγραφο 1.»

Ὁ κανονισμός 3016/78 τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 20ῆς Δεκεμβρίου 1978 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/023, σ. 105), ἐξεδόθη βάσει τῆς ἀνωτέρω παραγράφου 3. Μέ τόν κανονισμό αὐτόν ἐθεσπίσθησαν ὁρισμένες παρεκκλίσεις ἀπό τούς γενικούς κανόνες προσαρμογῆς πού περιλαμβάνονται στόν κανονισμό 1134/68, γιά τόν τομέα τῆς ζάχαρης καί τῆς ἰσογλυκόζης. Οἱ σχετικές αἰτιολογικές σκέψεις τοῦ προοιμίου τοῦ κανονισμοῦ 3016/78 εἶναι διατυπωμένες ὡς ἑξῆς:

«Ὅτι ὁ κανονισμός (ΕΟΚ) ἀριθ. 878/77 προβλέπει στό ἄρθρο 4, παράγραφος 1, ὅτι, ὅσον ἀφορᾶ τίς ἐπιπτώσεις στούς δασμούς καί στίς ὑποχρεώσεις πού ὑφίστανται κατά τή στιγμή τῆς τροποποιήσεως μιᾶς ἀντιπροσωπευτικῆς τιμῆς, ἐφαρμόζονται οἱ διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 1134/68 τοῦ Συμβουλίου τῆς 30ῆς Ἰουλίου 1968 περί καθορισμοῦ τῶν κανόνων ἐφαρμογῆς τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 653/68 περί τῶν ὅρων τροποποιήσεως τῆς ἀξίας τῆς λογιστικῆς μονάδας πού χρησιμοποιεῖται γιά τήν κοινή γεωργική πολιτική, πού προβλέπονται γιά τήν τροποποίηση τῆς σχέσεως μεταξύ τῆς ἰσοτιμίας τοῦ νομίσματος ἑνός κράτους μέλους καί τῆς ἀξίας τῆς λογιστικῆς μονάδας·

ὅτι, κατά τό ἄρθρο 4, παράγραφος 2, τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 1134/68, τά ποσά πού ἀναφέρονται καταβάλλονται βάσει τοῦ συντελεστοῦ μετατροπῆς πού ἴσχυε κατά τό χρόνο τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἐνέργειας ἤ μέρους τῆς ἐνέργειας· ὅτι, κατά τό ἄρθρο 6 τοῦ προαναφερθέντος κανονισμοῦ, θεωρεῖται σάν χρόνος πραγματοποιήσεως τῆς ἐνέργειας ἡ ἡμερομηνία κατά τήν ὁποία ἐπέρχεται ἡ γενεσιουργός αἰτία τῆς ἀπαιτήσεως γιά τό σχετικό μέ τήν ἐνέργεια αὐτή ποσό, ὅπως ἡ αἰτία αὐτή καθορίζεται ἀπό τήν κοινοτική νομοθεσία ἤ, ἐλλείψει σχετικῆς διατάξεως καί μέχρι νά καθορισθεῖ, ἀπό τήν νομοθεσία τοῦ ἐνδιαφερομένου κράτους μέλους· ὅτι, πάντως, κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 4, παράγραφος 3, τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 878/77, δύναται νά γίνει παρέκκλιση ἀπό τίς προαναφερόμενες διατάξεις·

ὅτι πρός τό σκοπό μιᾶς καλῆς διαχειρίσεως τῆς ἀγορᾶς τῆς ζάχαρης καί τῆς ἰσογλυκόζης, πρέπει νά προσδιορισθεῖ, γιά κάθε εἶδος ἐνέργειας σ' αὐτούς τούς τομεῖς, ὁ τρόπος καθορισμοῦ τῆς ἐφαρμοζομένης τιμῆς συναλλάγματος· ὅτι σέ ὁρισμένες περιπτώσεις, πρέπει νά γίνεται παρέκκλιση ἀπό τόν κανόνα πού προβλέπεται στό ἄρθρο 6 τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 1143/68.»

Οἱ λεπτομέρειες τῶν παρεκκλίσεων αὐτῶν καθορίζονται στό παράρτημα τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ. Ἡ παράγραφος Χ τοῦ παραρτήματος εἶναι διατυπωμένη ὡς ἑξῆς:

«Κάθε εἰσφορά κατά τήν εἰσαγωγή καί τήν ἐξαγωγή καθώς καί κάθε ἐπιστροφή κατά τήν ἐξαγωγή πού προβλέπονται δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 3330/74:

α) μέ ἐκ τῶν προτέρων καθορισμό τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν.

— Ἀντιπροσωπευτική τιμή πού ἐφαρμόζεται τήν ἡμέρα πού ἀναφέρεται στό ἄρθρο 6 τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 243/78, ὅπως τροποποιήθηκε ἀπό τόν κανονισμό (ΕΟΚ) ἀριθ. 1544/78·

β) χωρίς ἐκ τῶν προτέρων καθορισμό τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν.

— Ἀντιπροσωπευτική τιμή πού ἐφαρμόζεται τήν ἡμέρα ἐκπληρώσεως τῶν τελωνειακῶν διατυπώσεων κατά τήν

έξαγωγή ἤ τήν ἡμέρα ἡ ὁποία χρησιμοποιήθηκε ἀπό τόν ἁρμόδιο ὀργανισμό γιά τόν καθορισμό τοῦ ὕψους τῆς εἰσφορᾶς κατά τήν εἰσαγωγή.»

Σκοπός, ἑπομένως, τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ εἶναι ὁ καθορισμός εἰδικῶν κανόνων γιά τόν προσδιορισμό τῆς «γενεσιουργοῦ αἰτίας». Ὅπως ἐξήγησε ἡ Ἐπιτροπή κατά τήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση, ὁ τομέας τῆς ζάχαρης εἶναι ὁ μόνος πού διέπεται μέχρι τώρα ἀπό εἰδικούς κανόνες προσδιορισμοῦ τῆς «γενεσιουργοῦ αἰτίας».

4. Κανόνες περί τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν ἐπιστροφῶν καί τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν

Ὁ προκαθορισμός τῶν ἐπιστροφῶν κατά τίς ἐξαγωγές στόν τομέα τῆς ζάχαρης θεμελιώνεται στό ἄρθρο 12, παράγραφοι 1 καί 2, τοῦ βασικοῦ κανονισμοῦ 3330/74 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1974 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/011, σ. 134), περί κοινῆς ὀργανώσεως ἀγορᾶς στόν τομέα τῆς ζάχαρης. Κατά τή διάταξη αὐτή ὁ προκαθορισμός σημειώνεται στό πιστοποιητικό ἐξαγωγῆς. Οἱ γενικοί κανόνες περί χορηγήσεως ἐπιστροφῶν κατά τήν ἐξαγωγή στόν τομέα αὐτόν καθορίζονται μέ τόν κανονισμό 766/68 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 18ης Ἰουνίου 1968 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/003, σ. 61). Τό ἄρθρο 4 τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ ὁρίζει ὅτι οἱ ἐπιστροφές δύνανται νά καθορίζονται μέ διαγωνισμό. Στήν πρακτική, αὐτό ἀποτελεῖ τή συχνότερη μέθοδο καθορισμοῦ τῶν ἐπιστροφῶν στόν τομέα αὐτόν. Τό ἄρθρο 12 προβλέπει ὅτι, σέ περίπτωση μεταβολῆς *τῶν τιμῶν* κατά τήν περίοδο τοῦ προκαθορισμοῦ, τά προκαθορισμένα ποσά προσαρμόζονται. Τό ἄρθρο 12, ὅπως ἐτροποιήθη ἀπό τόν κανονισμό 1048/71 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 25ης Μαρτίου 1971 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/006, σ. 197), εἶναι διατυπωμένο ὡς ἑξῆς:

«Ἄν μεταξύ:

— τῆς ἡμέρας καταθέσεως τῆς αἰτήσεως γιά τήν ἔκδοση τοῦ πιστοποιητικοῦ ἐξαγωγῆς, συνοδευομένης ἀπό μία αἴτηση προκαθορισμοῦ τῆς ἐπιστροφῆς,

ἤ

— τῆς ἡμέρας λήξεως τῆς προθεσμίας γιά τήν παρουσίαση τῶν προσφορῶν, ἐφ' ὅσον πρόκειται γιά τήν ἐπιστροφή καθοριζομένη μέσω προκηρύξεως διαγωνισμοῦ,

— καί τῆς ἡμέρας ἐξαγωγῆς, παρεμβάλλεται μιά τροποποίηση τῶν τιμῶν τῆς ζάχαρης ἤ τῆς μελάσσας πού καθορίζονται δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 1009/67, *δύναται* νά προβλέπεται μία προσαρμογή τοῦ ποσοῦ τῆς ἐπιστροφῆς.»

Ὁ προκαθορισμός τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν καθιερώθη μέ τόν κανονισμό 243/78 τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1978 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/020, σ. 74). Τό ἄρθρο 6 καθορίζει τό ἐφαρμοστέο νομισματικό ἐξισωτικό ποσό στήν περίπτωση τοῦ ἐκ τῶν προτέρων καθορισμοῦ:

«1. Τό νομισματικό ἐξισωτικό ποσό πού ἰσχύει τήν ἡμέρα τῆς καταθέσεως τῆς αἰτήσεως περί καθορισμοῦ ἐκ τῶν προτέρων τοῦ νομισματικοῦ ἐξισωτικοῦ ποσοῦ, ἐφαρμόζεται στίς πράξεις πού πραγματοποιοῦνται κατά τή διάρκεια τῆς ἰσχύος τοῦ πιστοποιητικοῦ.

2. Ἐν τούτοις, στήν περίπτωση πού ἡ εἰσφορά ἤ ἡ ἐπιστροφή καθορίζονται ἐκ τῶν προτέρων στό πλαίσιο διαγωνισμοῦ, τό ἐφαρμοστέο νομισματικό ποσό εἶναι ἐκεῖνο πού ἰσχύει κατά τήν τελευταία ἡμέρα τῆς προθεσμίας ὑποβολῆς τῶν προσφορῶν.

Οἱ διατάξεις τῆς παραγράφου 1 ὅμως παραμένουν ἐφαρμοστέες, ὅταν ὁ αἰτῶν πιστοποιητικό πού περιέχει εἰσφορά ἤ ἐπιστροφή καθορισμένη ἐκ τῶν προτέρων στό πλαίσιο ἑνός διαγωνισμοῦ βρίσκεται στήν κατάσταση πού ἀναφέρεται στό ἄρθρο 4, παράγραφος 6.»

Μέ τόν κανονισμό αὐτόν προβλέπεται ἐπίσης ἡ προσαρμογή τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν πού ὁρίζονται ἐκ τῶν

προτέρων σέ περίπτωση μεταβολῆς τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς τιμῆς. Τό ἄρθρο 7 εἶναι διατυπωμένο ὡς ἑξῆς:

«1. Τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά πού ὁρίζονται ἐκ τῶν προτέρων προσαρμόζονται στήν περίπτωση πού, κατά τήν διάρκεια τῆς ἰσχύος τοῦ πιστοποιητικοῦ, τίθεται σέ ἰσχύ μία νέα ἀντιπροσωπευτική τιμή, ἡ ὁποία ἀποφασίσθηκε πρίν κατατεθεῖ ἡ αἴτηση περί τοῦ ἐκ τῶν προτέρων καθορισμοῦ.

2. Δύναται νά ἀποφασισθεῖ ὅτι τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά, πού καθορίζονται ἐκ τῶν προτέρων, προσαρμόζονται:

— ὅταν, κατά τήν διάρκεια τῆς ἰσχύος τοῦ πιστοποιητικοῦ, ἡ εἰσφορά ἤ ἡ ἐπιστροφή προσαρμόζεται συνεπεία μεταβολῆς τῶν τιμῶν,

ἤ

— ὅταν μία νέα ἀντιπροσωπευτική τιμή τίθεται σέ ἰσχύ.

3. ...»

Ὁ τρόπος ὑποχρεωτικῆς προσαρμογῆς πού προβλέπεται στήν παράγραφο 1 ρυθμίζεται λεπτομερῶς μέ τόν κανονισμό 1516/78 τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 30ῆς Ἰουνίου 1978 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/021, σ. 223). Τό ἄρθρο 1 τοῦ κανονισμοῦ ὁρίζει:

«1. Οἱ προσαρμογές πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο 7, παράγραφος 1, τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) ἀριθ. 243/78 πραγματοποιοῦνται μέ βάση τήν ἀντιπροσωπευτική τιμή πού

— ἐφαρμόζεται τή στιγμή τῆς ἐκπληρώσεως τῶν τελωνειακῶν διατυπώσεων κατά τήν εἰσαγωγή ἤ ἐξαγωγή, καί

— ἀπεφασίσθη πρίν ἀπό τήν κατάθεση τῆς αἰτήσεως γιά τόν ἐκ τῶν προτέρων καθορισμό τοῦ νομισματικοῦ ἐξισωτικοῦ ποσοῦ.

2. ...»

Πρέπει νά προσθέσω ὅτι τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά δύνανται νά ὁρισθοῦν ἐκ τῶν προτέρων μόνο ὅταν οἱ ἐπιστροφές ὁρίζονται ἐκ τῶν προτέρων (ἄρθρο 2 τοῦ κανονισμοῦ 243/78).

5. Ἡ σημασία τοῦ κανονισμοῦ 3016/78

Ἀπό τά ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι βάσει τῶν γενικῶν κανόνων περί τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν ἐπιστροφῶν (ἄρθρο 12 τήν κανονισμοῦ 766/68, ὅπως ἐτροποποιήθη με τόν κανονισμό 1048/71, ἄρθρο 14 τοῦ κανονισμοῦ 766/68) καί τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν (ἄρθρο 7 τοῦ κανονισμοῦ 243/78 ἐν συνδυασμῷ μέ τό ἄρθρο 1 τοῦ κανονισμοῦ 1516/78) ἡ «γενεσιουργός αἰτία» εἶναι ἡ ἡμέρα ἐκπληρώσεως τῶν τελωνειακῶν διατυπώσεων. Πάντως, ὁ κανονισμός 3016/78 παρεκκλίνει ἀπό τόν κανόνα αὐτόν, ὁρίζοντας στήν παράγραφο Χ, περίπτωση α), τοῦ παραρτήματός του ὅτι, ὅταν τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά ὁρίζονται ἐκ τῶν προτέρων, πράγμα πού ὅπως ἀνέφερα εἶναι δυνατόν *μόνο* ὅταν καί οἱ ἐπιστροφές κατά τίς ἐξαγωγές ἔχουν προκαθορισθεῖ, λαμβάνεται ὑπ' ὄψη μία ἄλλη ἡμέρα, καί στήν περίπτωση διαγωνισμοῦ, ἡ τελευταία ἡμέρα ὑποβολῆς τῶν προσφορῶν (ἄρθρο 6 τοῦ κανονισμοῦ 243/78). Τό ὅτι ἡ «γενεσιουργός αἰτία» εἶναι καθορισμένη ἔχει, ἑπομένως, ὡς συνέπεια ὅτι οἱ συνεχεῖς μεταβολές τῶν τιμῶν παρεμβάσεως, τῶν ἐπιστροφῶν ἤ τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν τιμῶν συναλλάγματος δέν ἐπηρεάζουν πλέον τήν πληρωμή ἤ τήν εἴσπραξη τῶν προκαθορισμένων ποσῶν.

Οἱ αἰτιολογικές σκέψεις τοῦ προοιμίου τοῦ κανονισμοῦ 3016/78 δέν ἀναφέρουν σαφῶς τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἀπεφασίσθη ἡ παρέκκλιση αὐτή. Στή συνέχεια τῶν προτάσεών μου θά ἐπανέλθω στό ζήτημα τῆς αἰτιολογίας τῆς παρεκκλίσεως καί θά τήν ἐξετάσω λεπτομερέστερα.

Πάντως, μετά τήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση ὁ ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν πραγματογνώμων τῆς Ἐπιτροπῆς προσεπάθησε νά διευκρινίσει τό ζήτημα αὐτό μέ μία λεπτομερή καί ἐμπεριστατωμένη ἔκθεση. Ἀπό

ὅ,τι ὑπεστήριξε, δύναται νά ἐξαχθεῖ τό συμπέρασμα ὅτι ὁ καθορισμός τῶν ἐπιστροφῶν κατά τήν ἐξαγωγή ἀφ' ἑνός, καί οἱ ἐπιστροφές κατά τήν ἐξαγωγή *καί* τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά ἀφ' ἑτέρου, βασίζονται ἐπί διαφορετικῶν ἀρχῶν πού δύνανται νά συνοψισθοῦν ὡς ἑξῆς.

Οἱ κανόνες καθορισμοῦ στηρίζονται στήν προϋπόθεση ὅτι κατά τή στιγμή τοῦ καθορισμοῦ τόσο ὁ αἰτῶν ὅσο καί τά στοιχεῖα πού δύνανται νά ἐπηρεάσουν τήν προσωπική του θέση εἶναι γνωστά καί, ἐπειδή τά στοιχεῖα αὐτά δύνανται νά μεταβληθοῦν, ὁ αἰτῶν ἐπιθυμεῖ νά τά καθορίσει. Μέ τήν ὑπόθεση ὅτι οἱ τιμές ἀγορᾶς καί πωλήσεως τῆς ζάχαρης εἶναι σταθερές ἤ ἔχουν καθορισθεῖ συμβατικῶς ἀπό τόν αἰτοῦντα, ἡ ἐπιστροφή κατά τήν ἐξαγωγή, ἡ ἀντιπροσωπευτική τιμή συναλλάγματος καί ὁ νομισματικός συντελεστής ἀποτελοῦν μεταβλητά στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων τά δύο τελευταῖα καθορίζουν τό νομισματικό ἐξισωτικό ποσό. Τώρα, ἄν ὁ ἐπιχειρηματίας ἔχει καθορίσει μόνο τήν ἐπιστροφή, τότε ἡ θέση του εἶναι βεβαία ἐκφραζομένη μόνο σέ λογιστικές μονάδες· ἐκφραζομένη σέ ἐθνικό νόμισμα δέν εἶναι βεβαία, ἐπειδή στήν περίπτωση αὐτή καθορίζεται ἀπό τό νομισματικό ἐξισωτικό ποσό. Κατά τήν ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἄν ἡ ἐπιστροφή ὁρίζεται ἐκ τῶν προτέρων, ἡ θέση του ἐκφραζομένη σέ ἐθνικό νόμισμα *δέν* πρέπει νά καθορίζεται. Ἑπομένως, στήν περίπτωση αὐτή ἡ «γενεσιουργός αἰτία» θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἡ ἡμέρα ἐκπληρώσεως τῶν τελωνειακῶν διατυπώσεων, ὥστε οἱ προηγούμενες τῆς ἡμέρας αὐτῆς μεταβολές μετακυλίονται στήν ἀντιπροσωπευτική τιμή συναλλάγματος. Ἂν τόσο τό νομισματικό ἐξισωτικό ποσό, ὅσο καί ἡ ἐπιστροφή ἔχουν ὁρισθεῖ ἐκ τῶν προτέρων, τότε ἡ θέση τοῦ αἰτοῦντος ἐκφραζομένη σέ ἐθνικό νόμισμα ἔχει προσδιορισθεῖ ἐκουσίως τήν ἡμέρα τοῦ καθορισμοῦ, καί ἔτσι ὁ αἰτῶν σκοπίμως ἀποκλείει τό ἀποτέλεσμα τῶν μεταβολῶν τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς τιμῆς συναλλάγματος ἐπί τοῦ νομισματικοῦ ἐξισωτικοῦ ποσοῦ πού πρέπει νά καταβάλει ἤ νά εἰσπράξει. Κανονικά, αὐτό θά εἶναι πρός ὄφελος τοῦ ἐπιχειρηματία καί, στήν πραγματικότητα, αὐτή εἶναι ἡ ἰδέα στήν ὁποία στηρίζεται ὁ προκαθορισμός. Πάντως, ὑπό ὁρισμένες περιστάσεις αὐτό δύναται νά ἀποβεῖ εἰς βάρος του. Αὐτό ἐξηγεῖ καί τόν λόγο γιά τόν ὁποῖο, στήν τελευταία περίπτωση, ἡ ἡμέρα τῆς «γενεσιουργοῦ αἰτίας» εἶναι καθορισμένη. Πάντως, ἡ ἐξήγησή μου δέν εἶναι ἀκόμη πλήρης, ἐφ' ὅσον ὅταν ἡ ἐπιστροφή καί τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά εἶναι καθορισμένα, ὁ κανονισμός 3016/78 καθορίζοντας, ὅπως ἀνεφέρθη, τήν «γενεσιουργό αἰτία», ἀποκλείει ἐπίσης τήν μετακύλιση τῶν μεταβολῶν στήν τιμή παρεμβάσεως. Κατά τήν ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ἀποκλεισμός αὐτός στηρίζεται σέ μία διττή ὑπόθεση. *Πρῶτον,* ἡ τιμή παρεμβάσεως δέν εἶναι ὑποχρεωτικά ἡ τιμή ἀγορᾶς, ἀλλά καθορίζεται κατόπιν διαπραγματεύσεων μεταξύ πωλητοῦ καί ἀγοραστοῦ. Κατά πόσον, ὁ συλλογισμός αὐτός εἶναι ὀρθός ἀποτελεῖ ζήτημα στό ὁποῖο θά ἐπανέλθω. *Δεύτερον,* ἡ αὔξηση τῆς τιμῆς παρεμβάσεως δέν συνεπάγεται καί τήν ἀπότομη αὔξηση τῆς τιμῆς στήν ἀγορά, ἀλλά μᾶλλον βαθμιαία μετάβαση ἀπό τό παλαιό πρός τό νέο ἐπίπεδο τιμῶν πρό καί μετά τήν ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἐπῆλθε ἡ μεταβολή.

6. Τά περιστατικά καί τά ὑποβληθέντα ἐρωτήματα

Τά περιστατικά τῆς ὑποθέσεως 292/81 ἔχουν ὡς ἑξῆς. Μεταξύ 2ας Μαρτίου καί 13ης Ἰουνίου 1979, ἡ γαλλική ἐπιχείρηση Lion ἔλαβε ἀπό τό Fonds d'intervention et de régularisation du marché du sucre — FIRS (Ταμεῖο Παρεμβάσεως καί Διακανονισμοῦ τῆς Ἀγορᾶς τῆς Ζάχαρης) πιστοποιητικά ἐξαγωγῆς κατόπιν διαγωνισμοῦ μέ προκαθορισμό τῶν ἐπιστροφῶν καί τῶν νομισμα-

τικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν. Πρό τῆς περιόδου αὐτῆς ἡ ἀντιπροσωπευτική τιμή τοῦ γαλλικοῦ φράγκου μετεβλήθη μέ ὑποτίμηση κατά 3,6 % δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ 976/78 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 12ης Μαΐου 1978 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/021, σ. 28) καί ἐν συνεχεία, στίς 25 Μαρτίου 1979 μέ ὑποτίμηση κατά 5,13 % δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ 634/79 (PB 1979, L 83, σ. 1). Καί οἱ δύο ὑποτιμήσεις θά ἐτίθεντο σέ ἰσχύ ἀπό 1ης Ἰουλίου 1979. Στίς 23 Ἰουνίου 1979, δηλαδή μετά τό τέλος τῆς ἀνωτέρω περιόδου, τό Συμβούλιο ἐξέδωσε κανονισμό 1266/79 (PB 1979, L 161 σ. 4) δυνάμει τοῦ ὁποίου τό φράγκο ὑπετιμήθη κατά 6,9 % ἀπό 1ης Ἰουλίου 1979, μέ ἀποτέλεσμα οἱ δύο προηγούμενες ὑποτιμήσεις νά μή τεθοῦν ποτέ σέ ἰσχύ. Ἐπίσης, στίς 25 Ἰουνίου 1979, ἡ τιμή παρεμβάσεως τῆς ζάχαρης ηὐξήθη ἀπό 1ης Ἰουλίου ἀπό 40,09 εὐρωπαϊκές νομισματικές μονάδες (ECU) σέ 40,49 ECU, δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ 1288/79 (PB 1979, L 162, σ. 1). Ἡ ἑταιρία Lion ἐζήτησε ἀπό τό FIRS, 6άσει τῶν κανονισμῶν 1134/68 καί 243/78, τήν προσαρμογή τῶν ποσῶν πού εἶχαν καθορισθεῖ, ἀλλά ἡ αἴτησή της δέν ἔγινε δεκτή.

Ἡ ὑπόθεση 293/81 ἀφορᾶ τά πιστοποιητικά ἐξαγωγῆς πού ἐπέτυχαν ἡ ἑταιρία Loiret καί ἄλλες ἐπιχειρήσεις πρό τῆς 28ης Σεπτεμβρίου 1979 καί μέ προκαθορισμό τῶν ἐπιστροφῶν καί τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν. Στίς 28 Σεπτεμβρίου ἡ ἀντιπροσωπευτική τιμή τοῦ γαλλικοῦ φράγκου ἐμειώθη κατά 1,046 % ἀπό 1ης Ὀκτωβρίου 1979, μέ τόν κανονισμό 2139/79 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/026, σ. 135). Ἡ αἴτηση προσαρμογῆς τῶν προκαθορισμένων ἐπιστροφῶν, τήν ὁποία ἀπηύθυναν πρός τό FIRS ἀπερρίφθη. Καί στίς δύο ὑποθέσεις τό FIRS ἐπικαλεῖται τήν παράγραφο Χ α) τοῦ παραρτήματος τοῦ κανονισμοῦ 3016/78, τήν ὁποία ἐξέτασα προηγουμένως, δυνάμει τῆς ὁποίας ἡ τελευταία ἡμέρα ὑποβολῆς προσφορῶν συνιστοῦσε ἀποφασιστικό στοιχεῖο καί τό ὁποῖο, ἐν προκειμένω, ἀπέκλειε τό νά ληφθεῖ ὑπόψη ἡ ὑποτίμηση κατά 6,9 %, ἡ αὔξηση τῆς τιμῆς παρεμβάσεως (ὑπόθεση 292/81) καί ἡ ὑποτίμηση κατά 1,049 % (ὑπόθεση 293/81). Καί στίς δύο περιπτώσεις ἠσκήθησαν προσφυγές ἐνώπιον τοῦ Tribunal administratif τῶν Παρισίων κατά τῶν ἀποφάσεων τοῦ FIRS. Μέ τό τελευταῖο τους ὑπόμνημα οἱ ἐπιχειρήσεις ἰσχυρίσθησαν ὅτι τό FIRS ἐφήρμοσε μή νομίμους κοινοτικούς κανονισμούς καί ὅτι αὐτό ἐπιβάλλει στό ἐθνικό δικαστήριο νά ὑποβάλει στό Δικαστήριο τό ἀκόλουθο προδικαστικό ἐρώτημα:

«Ὁ κανονισμός (ΕΟΚ) 3016/78 τῆς 20ῆς Δεκεμβρίου 1978 εἶναι ἔγκυρος ἐν ὄψει τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 190 τῆς συνθήκης τῆς Ρώμης; Εἰσάγει στήν κοινοτική κανονιστική ρύθμιση μέτρα διακρίσεως, τά ὁποῖα θίγουν τό κύρος του; Παραβαίνει τίς διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ (ΕΟΚ) 243/78 τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1978 περί τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν, τῶν ὁποίων συνιστᾶ μέτρο προσαρμογῆς;»

Οἱ αἰτήσεις τῶν προσφευγουσῶν στηρίζονται σέ συμβάσεις πού εἶχαν ὑπογράψει γιά τήν ἀγορά ζάχαρης. Κατόπιν αἰτήσεως τοῦ Δικαστηρίου οἱ προσφεύγουσες ἐξήγησαν πλήρως τή διαδικασία αὐτή. Ἀπό τίς ἀπαντήσεις τους προκύπτει ὅτι, οἱ κοινοτικοί ἐπιχειρηματίες στόν τομέα τῆς ζάχαρης ἐνεργοῦν 6άσει συμβάσεων-τύπων πού ἔχει καταρτίσει ἡ Association des organisations professionnelles du commerce des sucres pour les pays de la Communauté économique européenne (ASSUC) (Ἕνωση Ἐπαγγελματικῶν Ὀργανώσεων Ἐμπορίας Ζάχαρης τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος). Ἡ ρήτρα 22 τῶν ἐν λόγω συμβάσεων-τύπων, οἱ ὁποῖες χρησιμοποιοῦνται τόσο γιά τίς ἐσωτερικές συναλλαγές ὅσο καί τίς ἐξαγωγές, ὁρίζει τά ἑξῆς:

«Ἐκτός ἀντιθέτου διατάξεως, ἡ συμβατική τιμή ἤ τιμές πρέπει νά προσαρμόζονται κατά τρόπο πού νά ἀντικατοπτρίζουν οἱαδήποτε μεταβολή τῆς κοινοτικῆς τιμῆς παρεμ-

βάσεως, ἡ ὁποία ἐπέρχεται πρό τῆς παραδόσεως τῆς ζάχαρης, γιά τήν ποιότητα πού καθορίζεται στή ρήτρα 5, ἐκφραζομένη στό νόμισμα τῆς συμβάσεως, μετατρεπομένη βάσει τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς τιμῆς τοῦ ἐν λόγω νομίσματος· οἱαδήποτε μεταβολή εἶναι εἰς βάρος τοῦ ἀγοραστοῦ.»

Οἱ προσφεύγουσες ὑπεστήριξαν περαιτέρω ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένες νά παρέχουν τήν ἐγγύηση αὐτή προκειμένου νά ἐξασφαλίζουν τόν σταθερό ἀνεφοδιασμό τους γιά τίς ἐξαγωγές τους. Σύμφωνα μέ τήν ἐπικρατούσα πρακτική οἱ ζαχαροβιομηχανίες, μέ τή σειρά τους, ὑποχρεοῦνται νά παρέχουν στούς τευτλοκαλλιεργητές τό ὄφελος ἀπό τήν μεταβολή τῆς τιμῆς παρεμβάσεως.

7. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά μέ τό ὑποβληθέν ἐρώτημα

Ἐν ὄψει τῶν παρατηρήσεων τῶν διαδίκων κατά τήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση θεωρῶ σκόπιμο νά κάμω μερικές γενικές παρατηρήσεις ἐπί τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ἀμφισβητουμένου κανονισμοῦ 3016/78.

Ἡ Ἐπιτροπή ἔχει ἐξηγήσει ὅτι ὁ κανονισμός 3016/78 δέν λαμβάνει ὑπ' ὄψη τίς μεταβολές στό ἐπίπεδο τῶν τιμῶν σέ ἐθνικό νόμισμα πού ὀφείλονται στίς τροποποιήσεις τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς τιμῆς καί τίς αὐξήσεις τῆς τιμῆς παρεμβάσεως. Σχετικά μέ τό τελευταῖο στοιχεῖο ὑποστηρίζει ὅτι ἡ τιμή παρεμβάσεως δέν συνεπάγεται καμμιά ὑποχρέωση γιά τούς ἰδιῶτες νά χρησιμοποιοῦν τήν ἐν λόγω τιμή στίς συμβατικές τους σχέσεις. Ἡ Ἐπιτροπή δικαιολογεῖ τό σημεῖο αὐτό τονίζοντας ὅτι κατά κανόνα οἱ συμβατικές τιμές δέν προσαρμόζονται ἀπότομα ἀλλά βαθμιαία· ἰδίως στήν περίπτωση κατά τήν ὁποία ἡ μεταβολή στήν τιμή παρεμβάσεως εἶναι σχετικά μικρή, ὅπως ἐν προκειμένω. Οἱ προσφεύγουσες δέν ἀμφισβητοῦν οὐσιαστικά τόν ἰσχυρισμό αὐτό.

Δύναται, πάντως, νά τεθεῖ τό ἐρώτημα ἄν ἡ ἄποψη αὐτή τῆς Ἐπιτροπῆς δέν εἶναι ἀντίθετη πρός τήν οἰκονομική πραγματικότητα. Πράγματι, εἶναι γνωστό ὅτι ὁ καθορισμός τῶν τιμῶν παρεμβάσεως σέ πλεονασματική ἀγορά, ὅπως ἐν προκειμένω ἡ ἀγορά ζάχαρης, ἀσκεῖ μία ὁρισμένη ἐπίδραση μέ ἀποτέλεσμα οἱ τιμές ἀγορᾶς νά ἀνέρχονται στό ἐπίπεδο τῶν τιμῶν παρεμβάσεως. Τελικά, εἶναι πάντοτε δυνατό νά προσφέρεται τό προϊόν (στήν περίπτωση αὐτή ἡ ζάχαρη τῶν κατηγοριῶν A καί B) στόν ὀργανισμό παρεμβάσεως, ἄν αὐτό δέν δύναται νά διατεθεῖ στήν κατάλληλη τιμή. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι, γιά τόν λόγο αὐτόν καί μόνο, ἡ Ἐπιτροπή ὑπερέβη τίς ἁρμοδιότητές της θεσπίζοντας τόν κανονισμό 3016/78. Πράγματι, τό Δικαστήριο ἀνεγνώρισε ὅτι σέ ζητήματα ἀγρο-νομισματικά, τά ὁποῖα συνεπάγονται τήν ἐκτίμηση πολύπλοκων οἰκονομικῶν καταστάσεων, τά δικαστήρια πρέπει νά περιορίζουν τόν ἔλεγχό τους, ὡς πρός τή νομιμότητα τοῦ ληφθέντος μέτρου, στό ζήτημα κατά πόσον τό μέτρο πάσχει λόγω προφανοῦς πλάνης ἤ καταχρήσεως ἐξουσίας ἤ κατά πόσον ἡ ἁρμοδία ἀρχή ὑπερέβη προφανῶς τά ὅρια τῆς διακριτικῆς της ἐξουσίας.

Πάντως, ἡ οὐσιαστική ἐπίκριση τῶν προσφευγουσῶν ἀναφέρεται στό ὅτι, θεσπίζοντας τόν κανονισμό 3016/78 ὅπως περιγράφεται ἀνωτέρω, ἡ Ἐπιτροπή δέν ἔλαβε ὑπ' ὄψη τήν συμβατική κατάσταση πού ἐπιβάλλει στίς προσφεύγουσες ἡ ρήτρα τῶν συμβάσεων-τύπων τῆς ASSUC, τήν ὁποία ἀνέφερα προηγουμένως. Ὡς πρός τό ἐπιχείρημα αὐτό, πρέπει νά παρατηρηθεῖ ὅτι, *πρῶτον,* ἐπιτυγχάνοντας τόν προκαθορισμό οἱ προσφεύγουσες ἐν γνώσει τους

ἀνέλαβαν τόν κίνδυνο νά εὑρεθοῦν στήν κατάσταση αὐτή. Πράγματι, ὁ κανονισμός 3016/78 ἐδημοσιεύθη στήν Ἐπίσημη Ἐφημερίδα στίς 22 Δεκεμβρίου 1978 (PB 1978, L 359, σ. 1). Αὐτό ὁδηγεῖ σέ μία *δεύτερη* παρατήρηση. Τό ἐπιχείρημα πού προέβαλαν οἱ προσφεύγουσες ὅτι ὁ κανονισμός 3016/78 δέν ἔλαβε ὑπ' ὄψη τήν ἄνιση κατάσταση πού προέκυψε μέ τήν ἐν λόγω ρήτρα, δημιουργεῖ ὁρισμένες ἀμφιβολίες ὡς πρός τίς συνθῆκες ἀνταγωνισμοῦ στήν σχετική ἀγορά. Ἄν τό ἐπιχείρημα αὐτό εἶναι ὀρθό καί ἄν οἱ προσφεύγουσες δέν ἔχουν ἄλλο τρόπο νά ἀποφύγουν τήν ἐν λόγω κατάσταση, τότε ἀνακύπτει τό ἐρώτημα γιατί οὔτε οἱ προσφεύγουσες οὔτε ἡ Ἐπιτροπή δέν ἐξέτασαν τήν περίπτωση ἡ ρήτρα αὐτή νά εἶναι ἀντίθετη πρός τίς σχετικές κοινοτικές διατάξεις περί ἀνταγωνισμοῦ. Τά ἐπιχειρήματα πού προεβλήθησαν, σχετικῶς, δημιουργοῦν τήν ἐντύπωση ὅτι σκοπός καί ἀποτέλεσμα τῆς ρήτρας εἶναι, μεταξύ ἄλλων, νά ἐξαλείψει τήν κανονική ἐπίπτωση τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς στή διαμόρφωση τῶν τιμῶν, ἀκόμη καί στήν περίπτωση τῆς ζάχαρης κατηγορίας Γ (γιά τήν ὁποία δέν καθορίζεται τιμή παρεμβάσεως). Μέ ἄλλα λόγια, στήν πραγματικότητα φαίνεται ὅτι ἡ ρήτρα «ASSUC» ἐπεκτείνει τήν τιμή ἐγγυήσεως στό ἐπίπεδο τῆς τιμῆς παρεμβάσεως στή ζάχαρη πού παράγεται ἐπί πλέον τῆς ποσοστώσεως, γιά τήν ὁποία ἐφαρμόζονται οἱ τιμές παρεμβάσεως. Ἐν ὄψει καί τῶν ἄλλων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν λόγω ρήτρας, τά ὁποῖα ἀνέφεραν οἱ προσφεύγουσες, ἀνακύπτει περαιτέρω τό ἐρώτημα ἄν ἡ Ἐπιτροπή, στόν καθορισμό τῆς πολιτικῆς της, δύναται ἁπλῶς νά ἀγνοεῖ τήν συμβατική αὐτή ὑπονόμευση τῶν ἀρχῶν στίς ὁποῖες στηρίζεται ἡ ὀργάνωση ἀγορᾶς τῆς ζάχαρης, γενικά, καί, εἰδικότερα, ὁ κανονισμός 3016/78, ὅπως φαίνεται ὅτι τό ἔπραξε, ἄν κρίνω ἀπό ὅ,τι ἀνέφερε ὁ ἐκπρόσωπός της κατά τήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση. Πάντως, ἐφ' ὅσον τό παραπέμπον δικαστήριο δέν ὑπέβαλε ἐρώτημα ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ καί, ὅπως, ἀνέφερα, οἱ προσφεύγουσες στήν κυρία δίκη ἐν γνώσει ἀπεδέχθησαν τούς συναφεῖς μέ τήν ρήτρα κινδύνους, θά ἀντιπαρέλθω τό σημεῖο αὐτό.

8. Σειρά συζητήσεως

Σύμφωνα μέ τίς γραπτές παρατηρήσεις τῶν προσφευγουσῶν στήν κυρία δίκη, τό πρῶτο μέρος τοῦ προδικαστικοῦ ἐρωτήματος πρέπει πρωτίστως νά ληφθεῖ ὑπό τήν ἔννοια ὅτι ὁ κανονισμός 3016/78 συνιστᾶ παράβαση τοῦ ἄρθρου 190 τῆς συνθήκης διότι δέν εἶναι ἤ δέν εἶναι ἐπαρκῶς αἰτιολογημένος ὡς πρός τίς συνέπειες ἐπί τοῦ συστήματος τοῦ προκαθορισμοῦ πού προβλέπεται στόν κανονισμό 243/78. Πάντως, ἄν ληφθεῖ ὑπ' ὄψη τό τρίτο μέρος τοῦ ἐρωτήματος, τό σύνολο τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο κανονισμῶν ὑπόκειται στόν ἔλεγχο τοῦ Δικαστηρίου. Ἑπομένως, θά ἐξετάσω πρῶτον τή σχέση μεταξύ τῶν κανονισμῶν 243/78 καί 3016/78 καί στή συνέχεια θά ἐξετάσω τό δεύτερο μέρος τοῦ ἐρωτήματος, δηλαδή ἄν ὁ κανονισμός 3016/78 συνιστᾶ παράβαση τοῦ ἄρθρου 40, παράγραφος 3, τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

9. Ἡ σχέση μεταξύ τῶν κανονισμῶν 243/78 καί 3016/78

Τό πρῶτο ζήτημα στίς ὑποθέσεις αὐτές εἶναι, ὅπως ἀνέφερα, τό ζήτημα τῆς νομιμότητος τοῦ κανονισμοῦ 3016/78, ὑπό τό φῶς τοῦ κανονισμοῦ 243/78. Πρό τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, πρέπει νά γίνουν δύο προκαταρκτικές παρατηρήσεις. *Πρῶτον,* ἡ διατύπωση τοῦ τρίτου μέρους τοῦ ἐρωτήματος τοῦ ἐθνικοῦ δικαστηρίου δεικνύει σαφῶς ὅτι δέχεται ὅτι ὑφίσταται ἱεραρχική σχέση μεταξύ τῶν δύο κανονισμῶν. Ἡ παρανόηση αὐτή ἐπεβεβαιώθη

ἀπό τήν ἀπάντηση τῶν προσφευγουσῶν σέ ἐρώτημα τοῦ εἰσηγητοῦ δικαστοῦ. *Δεύτερον,* πρέπει νά ἀναφερθεῖ ὅτι ὁ κανονισμός 243/78 στηρίζεται ἐπί τοῦ βασικοῦ κανονισμοῦ 974/71 τοῦ Συμβουλίου, περί τοῦ συστήματος τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν. Ὁ κανονισμός 3016/78 ἐξεδόθη σέ μία στιγμή κατά τήν ὁποία, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 4, παράγραφος 3, τοῦ κανονισμοῦ 878/77 τοῦ Συμβουλίου, περί τῶν τιμῶν συναλλάγματος πού πρέπει νά ἐφαρμοσθοῦν στόν γεωργικό τομέα, ἡ Ἐπιτροπή ἠδύνατο νά θεσπίσει διατάξεις παρεκκλίσεως, ἐν ὄψει τῶν ἐφαρμοστέων κανόνων περί τῶν τιμῶν συναλλάγματος καί τῶν ἀναποφεύκτων συνεπειῶν τους ὡς πρός τήν προσαρμογή τῶν καθορισμένων ἐξισωτικῶν ποσῶν. Εἶναι, ἐπομένως, σαφές ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότης τοῦ κανονισμοῦ 243/78 ἠδύνατο καί ἔπρεπε νά ἐπηρεασθεῖ ἀπό τούς κανονισμούς πού ἐθέσπισε ἀργότερα ἡ Ἐπιτροπή σέ σχέση μέ τό σύστημα τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν τιμῶν συναλλάγματος.

Οἱ δύο αὐτές παρατηρήσεις ὁδηγοῦν στό συμπέρασμα ὅτι τό τρίτο μέρος τοῦ προδικαστικοῦ ἐρωτήματος ἀποβλέπει στό νά διευκρινίσει ἄν, μέ τή θέσπιση τῶν δύο κανονισμῶν, ἡ Ἐπιτροπή ἀκολουθεῖ μία συνεπή πολιτική. Ἡ ἀπαίτηση ὅτι χωριστές νομικές διατάξεις πρέπει νά ἔχουν συνοχή εἶναι, ἐξ ἄλλου, μία ἐλάχιστη ἀπαίτηση πού πρέπει νά διέπει τήν νομοθετική δραστηριότητα τῶν κοινοτικῶν ὀργάνων, πρός τό συμφέρον τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου ἔναντι τῶν πολιτῶν. Οἱ προσφεύγουσες στήν κυρία δίκη συμμερίζονται τήν ἄποψη αὐτή τοῦ ζητήματος, ὅπως φαίνεται ἀπό τό ἐπιχείρημά τους στό σημεῖο IV. Δ τῶν παρατηρήσεών τους. Ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ κανονισμός 3016/78 δέν συμβιβάζεται μέ τό πνεῦμα, τούς σκοπούς καί τήν πρακτική ἀποτελεσματικότητα τοῦ συστήματος τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν πού θεσπίζονται μέ τόν κανονισμό 243/78, ὅταν, ὑπό τίς προϋποθέσεις πού θέτει ὁ κανονισμός 3016/78, ἀποκλείει τήν προσαρμογή τῶν ἤδη καθορισθέντων νομισματικῶν ποσῶν. Πάντως, πρό τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τοῦ ἐπιχειρήματος αὐτοῦ θεωρῶ ἀναγκαῖο νά κάνω μερικές παρατηρήσεις ἐπί τοῦ συστήματος τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν γενικῶς καί ἐπί τοῦ κανονισμοῦ 243/78 εἰδικῶς.

Κατά τήν πάγια νομολογία τοῦ Δικαστηρίου, πρωταρχικός σκοπός τοῦ συστήματος τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν εἶναι ἡ προστασία τῆς κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς κατά νομισματικῶν διαταραχῶν, ἤ μέ ἄλλα λόγια, νά μή τίθεται σέ κίνδυνο ἡ καλή λειτουργία τῶν ὀργανώσεων ἀγορᾶς. Σχετικῶς, παραπέμπω ἰδίως στίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου στίς ὑποθέσεις 74/74 (Jurispr. 1976, σ. 797), 67-85/75, συνεκδικασθεῖσες, (Jurispr. 1976, σ. 395), 96/77 (Jurispr. 1978, σ. 383) καί 84/78 (Jurispr. 1979, σ. 1801). Ὅπως προκύπτει ἀπό τίς ἀποφάσεις αὐτές, ὁ σκοπός αὐτός δέν συνεπάγεται ὅτι ὁ ἐπιχειρηματίας πρέπει νά ἀπολαύει ἐγγυήσεων κατά τῶν συναλλαγματικῶν κινδύνων. Αὐτό δύναται νά εἶναι, καί συχνά εἶναι, τό πρακτικό ἀποτέλεσμα τοῦ συστήματος τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν, ἀλλά ὅπως σαφῶς ἔκρινε τό Δικαστήριο μέ τήν ἀπόφασή του στίς συνεκδικαθεῖσες ὑποθέσεις 95-98/74 (Jurispr. 1975, σ. 1615), οἱ ἐπιχειρηματίες δέν ἔχουν, σχετικῶς, κεκτημένα δικαιώματα. Τό σύστημα τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν δέν παρέχει, ἐπομένως, ἄμεση προστασία στόν ἰδιώτη ἐπιχειρηματία, ἀλλά μόνο ἔμμεση προστασία, ἐξασφαλίζοντας τήν καλή λειτουργία τῶν ὀργανώσεων ἀγορᾶς. Γενικῶς, τό σύστημα προστατεύει τά συμφέροντα τοῦ ἐπιχειρηματία ἀλλά δέν τοῦ ἐγγυᾶται τίς πλέον εὐνοϊκές συνθῆκες διεξαγωγῆς τῶν συναλλαγῶν του καί ὑπό ὁρισμένες περιστάσεις δύναται ἀκόμη νά τόν ζημιώσει.

Ὁ κανονισμός 243/78 εἶναι ἐπίσης ἀποτέλεσμα τῆς συλλογιστικῆς αὐτῆς. Τόσο οἱ περιστάσεις ὑπό τίς ὁποῖες ἐξεδόθη ὁ κανο-

νισμός αὐτός, ἰδίως οἱ διακυμάνσεις τοῦ γαλλικοῦ φράγκου τό 1976, ὅσο καί ἡ πρώτη αἰτιολογική σκέψη τοῦ προοιμίου τοῦ κανονισμοῦ καταδεικνύουν ὅτι τό σύστημα τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν ἐδημιουργήθη λόγω τῶν συνεπειῶν τῶν συνεχῶν μεταβολῶν τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν στό ἐμπόριο μέ τίς τρίτες χῶρες. Ὅπως προκύπτει ἀπό τή δεύτερη αἰτιολογική σκέψη τοῦ προοιμίου σκοπός τοῦ κανονισμοῦ εἶναι νά δημιουργήσει γιά τόν ἐπιχειρηματία κλίμα ἀσφαλείας ὡς πρός τούς οἰκονομικούς ὅρους ὑπό τούς ὁποίους διεξάγονται οἱ συναλλαγές του, πράγμα πού στήν περίπτωση τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν σημαίνει, ἐπομένως, βεβαιότητα ὡς πρός τήν ἀντιπροσωπευτική τιμή, τήν πραγματική τιμή καί τό νομισματικό συντελεστή. Τό κλίμα ἀσφαλείας πού ὁ κανονισμός 243/78 εἶχε σκοπό νά δημιουργήσει καλύπτει μόνο τούς νομισματικούς παράγοντες καί *ὄχι* ἄλλους παράγοντες, ὅπως τίς τιμές ἀγορᾶς καί πωλήσεως, οἱ ὁποῖες προσδιορίζουν τήν προσωπική θέση τοῦ ἐπιχειρηματία. Βεβαίως, ὅπως ὑπεστήριξε ἡ Ἐπιτροπή, ὁ προκαθορισμός δικαιολογεῖται καί ἔχει νόημα μόνο ἄν οἱ ἐπιχειρηματίες εἶναι βέβαιοι ὡς πρός τούς ἄλλους αὐτούς παράγοντες, ἀλλά ἄν οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐνεργοῦν διαφορετικά καί συνειδητά ἀναλαμβάνουν κινδύνους, δέν δύναται νά ἀπαιτεῖται, σέ μία τέτοια κατάσταση, τό σύστημα τοῦ προκαθορισμοῦ νά τούς παρέχει *κατ' ἀνάγκη* μία διέξοδο. Ὁ κανονισμός 3016/78 δέν μειώνει τήν ἀσφάλεια πού προσφέρει τό προβλεπόμενο ἀπό τόν κανονισμό 243/78 σύστημα τοῦ προκαθορισμοῦ, δεδομένου ὅτι τά καθορισμένα ποσά παραμένουν καθορισμένα. Στήν περίπτωση τῶν προσφευγουσῶν ἡ ἀβεβαιότης δέν προεκλήθη ἀπό τήν μή προσαρμογή τῶν προκαθορισμένων ποσῶν ἀλλά ἀπό τή συμβατική τους θέση, τήν ὁποία οἱ σκοποί καί τά συστήματα τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν καί οἱ κανονισμοί 243/78 καί 3016/78 δέν ἔπρεπε νά λάβουν ὑπ' ὄψη. Καταλήγω, ἐπομένως, στό συμπέρασμα ὅτι ἡ προσαρμογή τοῦ συστήματος τοῦ προκαθορισμοῦ τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν, πού ἐθεσπίσθη ἀπό τόν κανονισμό 243/78, μέ εἰδικούς κανόνες πού καθορίζουν τή «γενεσιουργό αἰτία» στόν τομέα τῆς ζάχαρης καί τῆς ἰσογλυκόζης, δέν εἶναι ἀντίθετη πρός τούς σκοπούς καί τό πνεῦμα τοῦ συστήματος καί, συνεπῶς, ἡ Ἐπιτροπή δέν δύναται νά κατηγορηθεῖ γιά ἀσυνεπή πολιτική στόν τομέα αὐτόν.

10. Ἡ ὑποτιθέμενη ἔλλειψη αἰτιολογίας τοῦ κανονισμοῦ 3016/78

Πρό τῆς ἐξετάσεως τῆς παραβάσεως τοῦ ἄρθρου 190 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, πρέπει νά ὑπογραμμισθεῖ ὅτι τό ζήτημα τῆς τυπικῆς νομιμότητος τοῦ κανονισμοῦ 3016/78 εἶναι διαφορετικό ἐκείνου τῆς οὐσιαστικῆς νομιμότητος, τό ὁποῖο ἐξήτασα ἀνωτέρω κατά τό μέτρο πού ἀναφέρεται στόν κανονισμό 243/78. Τά ὅρια τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὡς πρός τήν ἔλλειψη ἐπαρκοῦς αἰτιολογίας κατέστησαν ἤδη σαφή μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου στήν ὑπόθεση 8/65 (Jurispr. 1966, σ. 10). Τό ζήτημα στίς παροῦσες ὑποθέσεις εἶναι κατά πόσον οἱ συγκεκριμένες νομικές διατάξεις καί οἱ συνέπειες τοῦ κανονισμοῦ 3016/78 εὑρίσκουν ἔρεισμα στίς συγκεκριμένες αἰτιολογικές σκέψεις τοῦ προοιμίου τοῦ ἰδίου κανονισμοῦ, μέ ἄλλα λόγια, κατά πόσον ὑφίσταται ἤ μή συνοχή μεταξύ τῶν δύο. Ἡ συνέπεια αὐτή τῆς διατάξεως πού ἀπαιτεῖ νά ἀναφέρονται οἱ λόγοι ἐπί τῶν ὁποίων βασίζονται τά μέτρα, σημαίνει ὅτι τά ἐπιχειρήματα πού προέβαλαν οἱ προσφεύγουσες, κυρίως στήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση, ὡς πρός τόν αὐθαίρετο χαρακτῆρα τοῦ κανονισμοῦ καί τή διαφορά ἀπό τόν κανονισμό 797/80 πού ἐθεσπίσθη κατά τήν ἑπομένη περίοδο ἐμπορίας τῆς ζάχαρης, δέν πρέπει νά ληφθοῦν

ὑπ' ὄψη κατά τήν ἐξέταση τῆς ὑποτιθεμένης ἐλλείψεως αἰτιολογίας, ἐφ' ὅσον εἶναι ζητήματα οὐσιαστικοῦ δικαίου. Θά ἐξετάσω τά ζητήματα αὐτά στό ἑπόμενο τμῆμα τῶν προτάσεών μου.

Ὅπως ἔχω ἀναφέρει, ὁ κανονισμός 3016/78 περιλαμβάνει ἰδίους κανόνες καθορισμοῦ τῆς «γενεσιουργοῦ αἰτίας» στόν ἐν λόγω τομέα, οἱ ὁποῖοι κατ' ἀρχήν ἐπηρεάζουν ὅλα τά ἀγρο-νομισματικά ζητήματα στόν τομέα αὐτόν. Δύναται, ἑπομένως, νά ὑποστηριχθεῖ, *πρῶτον,* ὅτι ἡ νομική βάση τοῦ κανονισμοῦ 3016/78, δηλαδή τό ἄρθρο 4, παράγραφος 3, τοῦ κανονισμοῦ 878/77, ἀναφέρεται ρητῶς. *Δεύτερον,* ἀναφέρεται ὅτι, κατά τόν κανονισμό αὐτόν, δύνανται νά γίνουν παρεκκλίσεις ἀπό τίς γενικές διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ 1134/68, στόν ὁποῖο βασίζεται καί ὁ κανονισμός 243/78 (δεύτερη αἰτιολογική σκέψη τοῦ προοιμίου). *Τρίτον,* οἱ λόγοι τῶν παρεκκλίσεων αὐτῶν, πού ἀναφέρονται ἐν συντομία, εἶναι «ἡ καλή διαχείριση τῆς ἀγορᾶς τῆς ζάχαρης καί τῆς ἰσογλυκόζης». Ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά δύναται νά ἐξαχθεῖ τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπαίτηση συνοχῆς μεταξύ τῶν αἰτιολογικῶν σκέψεων τοῦ κανονισμοῦ καί τῶν θεσπισθέντων μέτρων ἱκανοποιεῖται. Ἀπό γενικότερη ἄποψη, ἔχουν ἐκπληρωθεῖ οἱ σκοποί τῆς ὑποχρεώσεως αἰτιολογίας πού ἐπιβάλλει τό ἄρθρο 190 καί οἱ ὁποῖοι, ὅπως διευκρίνισε τό Δικαστήριο στήν ὑπόθεση 24/62 Jurispr. IX, σ. 149) ἀποβλέπουν στό «νά ἐπιτρέπουν στούς διαδίκους νά ὑπερασπίζονται τά δικαιώματά τους καί στό Δικαστήριο νά ἀσκεῖ τόν ἔλεγχό του, καθώς καί τόσο στά κράτη μέλη ὅσο καί τούς ἐνδιαφερομένους ἀπό τούς ὑπηκόους τους, νά γνωρίζουν τίς προϋποθέσεις ὑπό τίς ὁποῖες ἡ Ἐπιτροπή ἔχει ἐφαρμόσει τήν συνθήκη».

Οἱ προσφεύγουσες βεβαίως προβάλλουν, δικαιολογημένα ἐν μέρει, ὅτι ἡ αἰτιολογία ἐπί τῆς ὁποίας βασίζεται ὁ κανονισμός 3016/78 εἶναι πολύ συνοπτική, πρῶτον ἐπειδή ὁ κανόνας τῆς παραγράφου Χ, στοιχεῖο α), τοῦ παραρτήματος τοῦ κανονισμοῦ δέν ἀναφέρεται εἰδικά, οὔτε καί δικαιολογεῖται μέ τίς αἰτιολογικές σκέψεις τοῦ προοιμίου τοῦ κανονισμοῦ, καί δεύτερον, οἱ συνέπειές του ἐπί τοῦ γενικοῦ συστήματος προκαθορισμοῦ τῶν νομισματικῶν ἐξισωτικῶν ποσῶν δέν ἀναφέρονται εἰδικά.

Ὅσον ἀφορᾶ τό *πρῶτο* σημεῖο, παραπέμπω στήν παγία νομολογία ἐπί τῆς αἰτιολογίας τῶν κανονισμῶν. Ἐπί παραδείγματι, κατά τίς ἀποφάσεις στήν ὑπόθεση 5/67 (Jurispr. XIV, σ. 315) καί στήν ὑπόθεση 87/78 (Jurispr. 1978, σ. 2437) ἡ αἰτιολογία δύναται νά εἶναι γενικῆς φύσεως καί δέν ἀπαιτεῖται, νά ἐξειδικεύει ὅλα τά ποικίλα περιστατικά, πολυάριθμα καί πολύπλοκα μερικές φορές, οὔτε νά περιλαμβάνει πλήρη ἐκτίμηση τῶν περιστατικῶν αὐτῶν. Ἐπί τοῦ δευτέρου σημείου πρέπει νά τονισθεῖ ὅτι τό Δικαστήριο ἀνεγνώρισε ἐπίσης ὅτι ἡ αἰτιολογία κάθε κανονισμοῦ πρέπει νά εἶναι σαφής ἀπό τό νομοθετικό της πλαίσιο, ἰδίως στόν ἀγρο-νομισματικό τομέα. Κατά τήν ἄποψη αὐτή, πού ἐξετέθη μεταξύ ἄλλων στίς ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου στήν ὑπόθεση 93/77 (Jurispr. 1978, σ. 497) καί στήν ὑπόθεση 35/80 (Συλλογή 1981, σ. 45), ἡ αἰτιολογία δέν πρέπει νά ἐκτιμᾶται μόνο ἀπό τή διατύπωσή της ἀλλά στό πλαίσιο τῆς συνολικῆς ρυθμίσεως πού περιλαμβάνει διαφόρους συναφεῖς κανονισμούς. Μέ τήν προοπτική αὐτή, δέν εἶναι ἀναγκαῖο νά αἰτιολογοῦνται οἱ ἐπί μέρους διατάξεις πού περιλαμβάνονται στόν κανονισμό, ἐφ' ὅσον ἡ αἰτιολόγησή τους προκύπτει ἀπό τήν συνολική ρύθμιση πού περιλαμβάνεται ἐνδεχομένως σέ διαφόρους κανονισμούς. Αὐτό συμβαίνει καί ἐν προκειμένω, ὅπως ἤδη ἀνέφερα κατά τήν ἐξέταση τῆς σχέσεως μεταξύ τῶν κανονισμῶν 3016/78 καί 243/78. Ἐν ὄψει τῆς νομολογίας τοῦ Δικαστηρίου θεωρῶ, ἑπομένως, ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά συμπεράνω ὅτι ὁ κανονισμός 3016/78 εἶναι σύμφωνος πρός

τό ἄρθρο 190 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, μολονότι θά ἦταν ἐπιθυμητή ἡ λεπτομερέστερη αἰτιολόγηση τῆς παρεκκλίσεως πού εἰσάγει ὁ κανονισμός αὐτός στό κανονικό σύστημα. Ἄν μέ τήν παγία νομολογία τοῦ Δικαστηρίου γίνεται δεκτό ὅτι ἡ συνοπτική δικαιολογία, ὅπως ἐκείνη τῆς παρούσης περιπτώσεως, εἶναι ἀνεπαρκής, θά πρέπει ἴσως νά καθορισθεῖ ὡς ἀρχή ὅτι πρέπει νά ἀναφέρονται οἱ οὐσιαστικοί λόγοι τῶν παρεκκλίσεων ἀπό τό κανονικό σύστημα καί ὅτι οἱ λόγοι αὐτοί πρέπει ἐπίσης νά δύνανται νά δικαιολογοῦν τήν θεσπιζομένη παρέκκλιση. Ἄν ἡ ἀρχή αὐτή γίνει δεκτή, ἡ Ἐπιτροπή διατηρεῖ ἀκόμη τήν εὐρεία διακριτική της εὐχέρεια σέ θέματα πολιτικῆς. Πράγματι, δύναται νά τεθεῖ τό ἐρώτημα ἄν εἶναι ἱκανοποιητικό τό ὅτι ἡ πολύπλοκη οὐσιαστική αἰτιολογία ἑνός κανονισμοῦ πού εἰσάγει παρέκκλιση, ὅπως ἐν προκειμένω, ἐξετάζεται μόνο κατά τό τελευταῖο στάδιο τῆς προφορικῆς διαδικασίας καί δέν δύναται, τότε, νά ἀμφισβητηθεῖ ἀπό τόν ἀντίδικο κατά τήν ἔγγραφη διαδικασία.

11. Παράβαση τοῦ ἄρθρου 40, παράγραφος 3, τῆς συνθήκης ΕΟΚ

Τό Tribunal administratif ζητεῖ ἐπίσης ἀπό τό Δικαστήριο νά κρίνει ἄν συμβιβάζεται ὁ κανονισμός 3016/78 μέ τό ἄρθρο 40, παράγραφος 3, τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Οἱ προσφεύγουσες μέ τίς παρατηρήσεις τους προβάλλουν ὅτι ὁ κανονισμός αὐτός παραβιάζει τήν ἀρχή τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν διακρίσεων κατά δύο τρόπους.

Τό πρῶτο μέρος τοῦ ἐπιχειρήματός τους συνίσταται στόν ἰσχυρισμό, τόν ὁποῖο δέν ἀνέπτυξαν τουλάχιστο στίς γραπτές τους παρατηρήσεις, ὅτι εἰδικοί κανόνες ὅπως αὐτοί τοῦ κανονισμοῦ 3016/78 ὑφίστανται μόνο στόν τομέα τῆς ζάχαρης καί τῆς ἰσογλυκόζης. Ἡ Ἐπιτροπή δέχεται τόν ἰσχυρισμό αὐτόν ὡς ἀληθῆ, μέ τήν παρατήρηση ὅτι σκοπεύει νά θεσπίσει παρόμοιους εἰδικούς κανόνες καί στόν τομέα τῶν σιτηρῶν. Πάντως, ὁ ἰσχυρισμός αὐτός καθ' ἑαυτός τῶν προσφευγουσῶν δέν ἀποδεικνύει τίποτε, ἐφ' ὅσον δέν ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι ἡ ὕπαρξη τῶν κανόνων αὐτῶν εἰσάγει διακρίσεις γιά τούς ἐπιχειρηματίες τοῦ ἐν λόγω τομέως σέ σχέση μέ τούς ἐπιχειρηματίες τῶν ἄλλων τομέων. Οἱ προσφεύγουσες ὤφειλαν νά εἶχαν τουλάχιστον ἀποδείξει ὅτι, σέ σύγκριση μέ τούς ἐπιχειρηματίες ἄλλων τομέων, οἱ κανόνες αὐτοί τίς θέτουν σέ ἀντικειμενικά ἄνιση κατάσταση, ἡ ὁποία δέν δικαιολογεῖται ἀπό περιστάσεις ἀντικειμενικά διαφορετικές. Οὔτε καί ἡ ἐκ μέρους τῶν προσφευγουσῶν ἐπίκληση τῆς ἀποφάσεως στίς συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις 117/76 καί 16/77 (Jurispr. 1977, σ. 1753) ἐνισχύει τή θέση τους. Μέ τήν ἑδδομη καί ὄγδοη σκέψη τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τό Δικαστήριο ἀνεγνώρισε ρητῶς, σέ σχέση μέ τήν διάταξη πού οἱ προσφεύγοντες εἶχαν ἐπικαλεσθεῖ, ὅτι δέν ἠδύναντο νά συγκριθοῦν πραγματικά μεταξύ τους οἱ διάφοροι τομεῖς ἤ προϊόντα. Ἐπί πλέον, ἡ ὑπόθεση αὐτή ἀφοροῦσε δύο προϊόντα, τό Quellmehl καί τό ἄμυλο, παρασκευαζόμενα ἀπό τό ἴδιο ἀρχικό προϊόν (τόν ἀραβόσιτο), τά ὁποῖα, ἀπό ἀπόψεως τῶν ἐπιστροφῶν λόγω ἐξαγωγῶν, εἶχαν ἀρχικά μόνο ρυθμισθεῖ κατά τόν ἴδιο τρόπο.

Στό δεύτερο μέρος τοῦ ἐπιχειρήματός τους οἱ προσφεύγουσες προβάλλουν ὅτι δημιουργεῖται διάκριση εἰς βάρος τῶν ἐπιχειρηματιῶν πού εἶχαν ὁρίσει ἐκ τῶν προτέρων τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά σέ σχέση μέ ἐκείνους πού δέν εἶχαν προκαθορίσει τά ἐν λόγω ποσά. Κατά τήν ἄποψή μου, πάντως, δέν χρειάζεται κανένα ἐπιχείρημα γιά νά καταδειχθεῖ ὅτι οἱ δύο αὐτές ὑποθέσεις δέν δύνανται νά συγκριθοῦν μεταξύ τους, ἐφ' ὅσον ὅταν τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά ὁρίζονται ἐκ τῶν προτέρων, οἱ ἔννομες σχέσεις μέ τίς ἁρμόδιες ἀρχές εἶναι ἐντελῶς διαφορετικές ἀπό

ἐκεῖνες πού δημιουργοῦνται στήν ἀντίθετη περίπτωση. Οἱ προσφεύγουσες δέν ἀνέπτυξαν περαιτέρω τό ἐπιχείρημα αὐτό στήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση.

Κατά τήν ἐπ' ἀκροατηρίου συζήτηση οἱ προσφεύγουσες ἀνέπτυξαν περαιτέρω τόν ἰσχυρισμό τους περί παραβάσεως τοῦ ἄρθρου 40, παράγραφος 3, προσάπτοντας κυρίως στήν Ἐπιτροπή ὅτι ἀκολουθεῖ ἀσυνεπή καί αὐθαίρετη πολιτική ἐν ὄψει τοῦ κανονισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς 797/80, τῆς 31ης Μαρτίου 1980 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 03/028, σ. 83). Ὁ κανονισμός αὐτός, ὁ ὁποῖος, παρεμπιπτόντως, *δέν* ἀφορᾶ τελικά τά νομισματικά ἐξισωτικά ποσά, καθιερώνει τήν προσαρμογή τῶν ἐπιστροφῶν πού ἔχουν ὁρισθεῖ ἐκ τῶν προτέρων, πάντως, ὄχι λόγω μεταβολῆς τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς τιμῆς ὁρισμένου νομίσματος, ἀλλά λόγω αὐξήσεως τῆς τιμῆς παρεμβάσεως τῆς ζάχαρης ἀπό 1ης Ἰουλίου 1980. Πάντως, οἱ προσφεύγουσες δέν ἔχουν ἀποδείξει ὅτι ἡ θέσπιση τοῦ τελευταίου αὐτοῦ κανονισμοῦ προσδίδει στόν προηγούμενο κανονισμό 3016/78 αὐθαίρετο χαρακτήρα. Ἡ Ἐπιτροπή ὑπεράσπισε τή θέσπιση τοῦ τελευταίου κανονισμοῦ προβάλλοντας, *μεταξύ ἄλλων*, ὅτι ἡ αὔξηση τῆς τιμῆς παρεμβάσεως τήν 1η Ἰουλίου 1980 ἦταν τότε προβλεπτή, κατ' ἀντίθεση πρός τήν προηγουμένη περίοδο ἐμπορίας. Οἱ προσφεύγουσες δέν ἀμφισβήτησαν τό ἐπιχείρημα αὐτό. Μολονότι πρέπει πράγματι νά ἀναγνωρισθεῖ ὅτι ὑπῆρξε μία μεταβολή στήν προηγουμένη πολιτική, οἱ προσφεύγουσες ἀπέτυχαν νά ἀποδείξουν ὅτι ἡ μεταβολή αὐτή δέν ὀφείλεται στίς ἀγρο-νομισματικές συνθῆκες ἤ στήν πολιτική πού ἀκολούθησε τό Συμβούλιο. Κατά τήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου στήν ὑπόθεση 88/78 (Jurispr. 1978, σ. 2477), οἱ συχνές μεταβολές ἀποτελοῦν τή χαρακτηριστική ἰδιομορφία τοῦ ἀγρο-νομισματικοῦ συστήματος.

Ἐν ὄψει τῶν προηγουμένων σκέψεων καταλήγω, ἑπομένως, στήν ἄποψη ὅτι ὁ κανονισμός 3016/78 δέν συνιστᾶ παράβαση τοῦ ἄρθρου 40, παράγραφος 3, τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

12. Συμπέρασμα

Ἑπομένως, ἡ πρότασή μου εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

— Ἀπό τήν ἐξέταση τῶν ὑποβληθέντων ἐρωτημάτων δέν προέκυψαν βάσιμες ἀντιρρήσεις ὡς πρός τό κύρος τοῦ κανονισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς 3016/78. Ὁ κανονισμός αὐτός δέν ἀντιβαίνει πρός τό ἄρθρο 190 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Οὔτε εἰσάγει στήν κοινή γεωργική πολιτική καμμία διάκριση, ἡ ὁποία νά βλάπτει τό κύρος του. Τέλος, ὁ κανονισμός δέν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρός τόν κανονισμό 243/78, τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1978, διότι ὁ κανονισμός 878/77, ἐπί τοῦ ὁποίου ἐρείδεται ὁ τελευταῖος ἀναφερόμενος κανονισμός, ἐπιτρέπει ρητῶς στήν Ἐπιτροπή νά θεσπίσει παρεκκλίσεις.